

II. évfolyam

Budapest, 1907 január 27.

4. szám

MAGYAR VILÁG

TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

FŐSZERKESZTŐ:

DR. DEMJANOVICH EMIL

SZÉPIRODALMI FŐMUNKATARS:

LAMPÉRTH GÉZA

FELELŐS SZERKESZTŐ:

CSUDÁKY BERTALAN

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

II. KER., FŐ-UTCZA 4. SZ.

Előfizetési ár: Negyedévre 2-50 K.

Egyes szám ára 20 fillér.

TARTALOM: A hajdúdorogi püspökség: *Vinitius*. — Bálban: *Lampérth Géza*. — A tudós pásztor: *Csudáky Bertalan*. — Tél a havason: *Halmy Gyula*. — Régi tánczok: *Histrío*. — Irodalom és művészet: *Őr*. — A hétről. — A szerkesztőség üzenetei. — Egyről-másról.

Téli menetrend az alábbi állomások közötti forgalomban.

Érvényes 1906 október 1-től.

A Magyar Világ olvasói számára magunk állítottuk össze ezt a menetrendi kivonatot s arra nézve a m. kir. államasutak jóváhagyását is kieszközöltük.

Budapestről					Budapestre									
1 ¹⁰ ₁₀	690	730	990	215	ind.	Bpest nyugati pályaudvar	11 ²⁰ ₁₀	635	705	745	810	925		
2 ³⁰ ₁₀	806	836	1135	354	ind.	Esztergom (Párkány-Nána)	9 ²⁰ ₁₀	422	442	542	630	810		
3 ³⁰ ₁₀	622	636	1022	1022	ind.	Bpest nyugati pályaudvar	10 ³⁰ ₁₀	140	535	822	925	925		
5 ⁴⁵ ₁₀	822	836	912	1222	ind.	Esztergom (Párkány-Nána)	8 ²⁴ ₁₀	1229	339	622	822	822		
6 ⁴⁵ ₁₀	308	709			ind.	Bpest nyugati pályaudvar	8 ³⁵ ₁₀	430	912					
8 ³⁷ ₁₀	436	812			ind.	Esztergom	6 ²¹ ₁₀	215	622					
					érk.	via Kenyermező								
7 ⁴⁰ ₁₀	835	215			ind.	Bpest keleti pályaudvar	1 ³⁰ ₁₀	810	1012	635				
2 ³³ ₁₀	622	1122			érk.	Ungvár	4 ²¹ ₁₀	850	590					
					érk.	via Szerencs—S.-A.-Ujhely								
9 ¹² ₁₀	990	1112			ind.	Bpest keleti pályaudvar	6 ¹² ₁₀	542						
10 ¹⁶ ₁₀	1122	233			érk.	Ungvár	4 ²¹ ₁₀	590						
					érk.	via Debrece—Szigyháza								
7 ⁴⁰ ₁₀	819	215	215	842	912	ind.	Bpest keleti pályaudvar	6 ³⁵ ₁₀	690	815	130	130	822	1012
1 ³¹ ₁₀	519	822	1142	622	855	érk.	Eperjes	7 ¹² ₁₀	1012	1022	542	745	1050	335
1 ⁴⁰ ₁₀	815	622	1012			ind.	Bpest keleti pályaudvar	8 ¹⁰ ₁₀	850	722	912			
8 ⁴⁰ ₁₀	722	734			érk.	Kőrös	9 ²⁰ ₁₀	211	857	313				
					érk.	(Kisvács)								
7 ²⁵ ₁₀	912	725	900	235		ind.	Bpest keleti pályaudvar	1 ⁵⁰ ₁₀	612	912	542	542		
7 ⁰⁴ ₁₀	704	145	612	822		érk.	Hajdudorog	6 ⁰⁴ ₁₀	1096	212	435	822		
9 ¹² ₁₀	740	835			ind.	Bpest keleti pályaudvar	8 ¹² ₁₀	1012	635					
11 ⁰⁹ ₁₀	491	712			érk.	Beregszász	9 ⁰⁸ ₁₀	130	424					
					érk.	via Szerencs—S.-A.-Ujhely								
7 ²⁵ ₁₀	900	235	725	912		ind.	Bpest keleti pályaudvar	5 ²⁰ ₁₀	542	130	612	912		
12 ⁰⁴ ₁₀	329	612	221	221		érk.	Debrecen	5 ⁴¹ ₁₀	1022	837	1205	480		
					ind.	Bpest keleti pályaudvar	8 ¹² ₁₀	1012	635					
9 ¹² ₁₀	740	835			ind.	Fancsika	8 ¹⁸ ₁₀	1012	235					
12 ⁰³ ₁₀	501	722			érk.	via Szerencs—S.-A.-Ujhely								
					ind.	Bpest keleti pályaudvar	3 ¹⁰ ₁₀	822	310	712	810	822		
8 ¹⁰ ₁₀	1235				érk.	Hejő-Keresztúr	6 ¹³ ₁₀	329	742	1229	312	339		
12 ⁰⁸ ₁₀	811				ind.	Bpest keleti pályaudvar	8 ¹² ₁₀	1012	635					
9 ¹² ₁₀	740	835			érk.	Huszt	7 ⁰⁸ ₁₀	1127	1255					
3 ³⁰ ₁₀	622	912			ind.	Bpest keleti pályaudvar	6 ³⁵ ₁₀	815	130	130	822	1012		
7 ⁴⁰ ₁₀	819	215	215	842	912	érk.	Kassa	9 ²⁰ ₁₀	1222	620	810	1222	505	
12 ⁰⁵ ₁₀	328	722	912	502	717	ind.	Bpest keleti pályaudvar	1 ³⁰ ₁₀	612	542	712			
9 ¹² ₁₀	1112	900	235		ind.	Kisvárd	4 ²⁸ ₁₀	708	712					
8 ²¹ ₁₀	1244	812	1012		érk.	Bpest keleti pályaudvar	5 ⁴² ₁₀	810	1012					
9 ⁰⁰ ₁₀	722	912			ind.	Körösmező	1 ⁴⁵ ₁₀	1121	341					
2 ²² ₁₀	1225	1222			érk.	Bpest nyugati pályaudvar	7 ¹⁵ ₁₀	115	620	622	712	1012		
8 ⁵⁰ ₁₀	940	235	1012	1112		ind.	Makó	8 ²² ₁₀	825	1227	221	1044	319	
4 ²² ₁₀	137	712	442	442		érk.	via Szeged					1222		
7 ²⁵ ₁₀	740	835	900	725	912	ind.	Bpest keleti pályaudvar	6 ³⁵ ₁₀	810	542	542			
4 ³¹ ₁₀	722	1012	912	922	950	érk.	Máramrossziget	11 ⁵⁸ ₁₀	541	194	335			
7 ⁴⁰ ₁₀	810	835	1235	215	842	ind.	Bpest keleti pályaudvar	6 ³⁵ ₁₀	815	130	310	712	810	
10 ³⁰ ₁₀	1243	118	822	535	122	érk.	Miskolc	1 ¹⁰ ₁₀	226	1010	710	1225	293	
11 ¹² ₁₀	512					ind.	Bpest keleti pályaudvar	6 ¹² ₁₀						
7 ⁴⁰ ₁₀	835	215	912			ind.	Miskolc	6 ¹² ₁₀						
2 ¹² ₁₀	712	1112	1129			érk.	Bpest keleti pályaudvar	6 ³⁵ ₁₀	130	810	1012			
9 ¹² ₁₀	835					ind.	Munkacs	4 ¹³ ₁₀	422	832	221			
11 ³⁰ ₁₀	828					ind.	Bpest keleti pályaudvar	8 ¹² ₁₀	635					
9 ¹² ₁₀	740	900				ind.	Nagy-Berezn	7 ¹⁵ ₁₀	315					
7 ³⁰ ₁₀	219	722			é. s. x.	via Szerencs—S.-A.-Ujhely								
7 ²⁵ ₁₀	900	235	725	912		ind.	Bpest keleti pályaudvar	1 ³⁰ ₁₀	912	1236				
1 ³² ₁₀	612	812	441	441		érk.	Nagy-Kálló	5 ⁴² ₁₀	150	640	912			
7 ²⁵ ₁₀	912	725	900			ind.	Bpest keleti pályaudvar	8 ²² ₁₀	725	949	224			
8 ⁰⁶ ₁₀	808	325	811			érk.	Nagy-Károly	6 ¹⁰ ₁₀	912	542	542			
7 ²⁵ ₁₀	900	235	546	912		ind.	Bpest keleti pályaudvar	7 ¹⁰ ₁₀	1218	513				
12 ⁰⁵ ₁₀	344	712	142	211		érk.	Nagy-Szöllös	5 ²⁰ ₁₀	720	750	933	150		
7 ²⁵ ₁₀	912	725	900	822		ind.	Bpest keleti pályaudvar	2 ²⁰ ₁₀	1122	222	415	813		
6 ⁴⁹ ₁₀	649	136	544	241		érk.	Nagy-Vár	6 ⁵⁰ ₁₀	1014	208	822			
7 ²⁵ ₁₀	912	712	912			ind.	Bpest keleti pályaudvar	1 ⁵⁰ ₁₀	612	912	542			
3 ²¹ ₁₀	321	314	314			érk.	Nyiregyháza	6 ⁵⁰ ₁₀	1014	208	822			
7 ⁴⁰ ₁₀	835	215	912			ind.	Bpest keleti pályaudvar	5 ⁴² ₁₀	810					
12 ³⁰ ₁₀	330	722	614			érk.	Rónaszék	10 ¹³ ₁₀	790					
7 ⁴⁰ ₁₀	835	215	912			ind.	Bpest keleti pályaudvar	6 ³⁵ ₁₀	130	810	1012			
12 ⁴³ ₁₀	405	822	629			érk.	Sáro-patak	9 ²¹ ₁₀	742	1225	432			
7 ²⁵ ₁₀	900	235	725	912		ind.	Bpest keleti pályaudvar	6 ³⁵ ₁₀	130	810	1012			
2 ¹² ₁₀	711	822	542	542		érk.	Sátoraljaújhegy	9 ¹² ₁₀	728	1209	432			
9 ¹² ₁₀	722	835	722	912		ind.	Bpest keleti pályaudvar	5 ⁴² ₁₀	150	640	912			
3 ³⁰ ₁₀	622	912	822	822		érk.	Szatmár-Németi	7 ¹² ₁₀	612	853	216			
9 ¹² ₁₀	1112	740	835	215		ind.	Bpest keleti pályaudvar	5 ⁴² ₁₀	810	1012	635			
3 ¹² ₁₀	915	1234	622	711		érk.	Técső	4 ⁴² ₁₀	627	1039	1228			
7 ²⁵ ₁₀	912	725	900	235		ind.	Bpest keleti pályaudvar	1 ³⁰ ₁₀	712	1012	635			
6 ²⁴ ₁₀	624	145	514	812		érk.	Tokaj	8 ⁰³ ₁₀	1032	450	1022			
						ind.	via Szerencs							
6 ⁰⁰ ₁₀	720	215				ind.	Bpest keleti pályaudvar	1 ⁵⁰ ₁₀	612	912	542			
11 ³⁷ ₁₀	1137	612				érk.	Ujfehértó	7 ¹² ₁₀	1039	290	922			
8 ⁰⁰ ₁₀	815	622	1012			ind.	via Debrece							
7 ¹² ₁₀	630	710				ind.	Bpest nyugati pályaudvar	9 ²⁵ ₁₀	1050	140	550	912		
6 ⁴⁵ ₁₀	830	1220	210	1012		ind.	Visk	5 ⁴² ₁₀	542	1091	1091	412		
3 ²⁵ ₁₀	130	722	622	622		ind.	Bpest keleti pályaudvar	8 ¹⁰ ₁₀	810	850	722			
						érk.	Fiume	8 ¹⁰ ₁₀	1090	822	922			
8 ⁰⁰ ₁₀	920	300	515	1012	1012	ind.	Bpest keleti pályaudvar	12 ⁴⁵ ₁₀	145	712	920	640		
12 ⁰⁶ ₁₀	545	700	915	620	710	érk.	Bécs Stb.	6 ¹⁵ ₁₀	850	210	1235	1022		
						ind.	via Bruck—Királyháza							
						ind.	Bpest nyugati pályaudvar	1 ⁴⁰ ₁₀	555	720	912	1122	745	
						érk.	Bécs Stb.	9 ⁰⁵ ₁₀	920	300	500	612	1022	

† Kelet-ost. expr.-vonat. * Közvetlen vonat. o Nyiregyháza—Kisvárdá közt csak szerdán és szombaton közlekedik. o Csak csütörtökön és hétfőn (kelet-ost. expr.-vonat.) 9 Csak kedden, csütörtökön és szombaton, ünnepnap kivételével. 9 Csak ünnep- és vasárnapon. a) Csak hétfőn, szerdán és pénteken, ünnepnap kivételével. A vastagbél számjegyek a gyorsvonatok érkezési és indulási idejét, az aláhúzott számok az esti órádtól reggeli óráig terjedő éjjeli időt jelölik.

A pénz történetéből. Majdnem hihetetlen, hogy azok a népek, melyek az assyr templomokat, sphinxeket és pyramisokat építettek, nem ismerték a pénzt. Pedig ez lény. A pénz szó a genezisen és septuagintában tulajdonképpen ezüstöt jelent. Az ezüst darab az ezüst súlyára vonatkozott. Az ó héber sekel szó eredetileg súlyt jelentett, mint ma az angol font szó. A legrégibb vert pénz valószínűleg a lydiai volt, melyet Herodotos is említ. A Krózus-érmének csak az egyik oldalán van nyomása és ovális alakú. Angol király arczképe először a VII. Henrik idejéből való ó-angol érmeken látható. Az első angol-szász érmeik kicsiny ezüst- és aranydarabok voltak és a fölrásuk értelme kincs volt. Sokáig apró ezüst- és aranykarikákat használtak fizetési eszköznek, melyeket skillingsnak neveztek, ahonnan a mai shilling szó ered. A cserekereskedéstől a pénzforgalom felé nagy lépést jelentett a kendőnek és késnek érték-cikkig gyantát való használatát. Így a régi kínai érmeinek is kendő-válósínűleg a lydiai volt és pedig az előbbit pusnak, az utóbbit taosnak hívták. Ezek az érdekes pénzdarabok 4100 évesek és a Krisztus előtti 2250-ből valók. Kardalukú pénzdarabok Perziában is voltak forgalomban, de kényelmetlen alakjuk lassankint megváltozott; a penge egyre rövidebb, a markolat mindig nagyobb lett, a közepén lyukkal, amelyen fölfűzték. Végre a penge teljesen eltűnt és csak az egészen kerekké lett markolat maradt meg a lyukkal közepén. Ilyen alakja van a kínaiak mai rézpénzének, a cashnak is.

A puská története. Az első puskát úgy készítették a XIV-ik században, hogy vasból csövet készítettek, melyet faanyagra erősítettek. Az összeillesztés helyét kis gyújtólyukkal látták el, amelybe elhelyezett löpor gutaecsal gyújtották meg, miután a fegyvert egy a földre leszárt villaalakú fára helyezték. Később a gyújtólyukat kis serpenyő váltotta fel, mely a kalapácsszerű, később ravasz vagy kakas elnevezésű szerkezet által az acézből és kovából nyert szikrát felfogta. Ezek voltak az első előlötthető fegyverek, melyeknek csőveibe gömbölyű ölmagolyókat szorítottak az úgynevezett puskavesszőkkel. Ezt az időt követte a fegyverek alakjának megváltoztatása, úgy hogy az válhöz szorítható legyen, miáltal lehetséges volt a fegyvert úgy alkalmazni, hogy azzal cselözni lehessen. Ekkor készült az irányék. A csövek eleinte csak simára voltak fúrva. Később jöttek a huzagolt váljalakú csövek, melyekben az ölmagolyó megindult, így a lőpor oxidációja alkalmával fejlődött gázok ellánása megakadályoztatott, miáltal a kezdő sebesség nagyobb léven, az átúto erő jelentékenyen fokozódott. Hogy a fegyver töltése gyorsabban történhessen, arra törekedtek, hogy hátultöltő fegyvereket készíthessenek, ami I. Napoleon *Pauli* nevű puskaművesének sikerült is 1812-ben. Ezt a feltalálást követte az első gumijeszeges fegyver, amelyet egy francia puskaműves, *Lefauchaux* állított össze 1852-ben. Ezt a szerkezetű fegyvert követte a központi gyújtószeggel ellátott úgynevezett *Lancaster*. Ezekkel a fegyverekkel vívták a poroszok is nagy háborúikat a 60-as években. Azóta a fegyverek annyira tökéletesek, hogy kötelekre szelő tanművelő lehetne róluk írni.

Régi divat. Debreczen város leltárában ma is megvan annak a régi divatárúzetnek a leltára, melyet 1821-ben készítettek. Kiténik ebből a leltárból, hogy mit viseltek régen az alföldi asszonyok s mennyibe került a divatos portoka.

E szerint az 1821-iki leltározás alkalmával találtak volt az üzletben 175 rőf fekete, fehér, gyöngyszín, selyem, gránát stb. ajjú aranyvirágos materiát, rőfe 6 rhenusi frt. 31 rőf különféle fajú, színű kamukát, rőfe 4¹/₂ rh. frt. 80 méter sima és stráfos színes Grosdetour, rőfe 3 rh. frt. 150 rőf virágos és sima Atlaszt, rőfe 1¹/₂—3¹/₂ rhenusi frt. 127 rőf Pappier Atlaszt, 90 rőf mindenféle Levantint, rőfe 3—4¹/₂ rh. frt. 850 rőf fekete és minden elképzeltető színű Tafotát, rőfe 8 rh. frt. 125 rőf selyem Moort, rőfe 5 rh. frt. 180 rőf mindenféle manscheterket. 300 rőf egész és fél teveször-materiákat 5 rh. frt. 276 rőf Callandert 3 rh. frt. színes Centeket, Angineket, Velezketek, Demisokat, Canavaszokat, Hernátzokat, rumburgi, szennyes Gyolcsokat, Patyolatokat, Cammertuchokat, Percalokat, Bársonyokat, Antalás és Tintuchokat, Kartonokat, Kattonokat 100 és 1000 rőf mennyiségben. Tömérdek selyem, kásmir, pamut, patyolat-keszkenőket, fátlyakat, selyem, percal, bőr, schwedische, sárga mosó stb., hosszú és rövid keztyűket, strimpfliket, fekete, fehér, bécsi, Tintuch, Petinét, német csipkét, olasz szög pántlikákat és minden egyébféle pántlikákat stb. stb., — amiknek összes értékét 30.475 rh. frtra becsülték a leltározók. És ennek a nagy üzletnek a vezetője egy debreczeni civis asszony volt: Molnár Susánna.

Hogyan lett Bismarck államférfivá? A vaskanzellár emlékirataiban szó van arról is, hogy miként lett belőle nagy államférfi. A szavadai ütközet alkalmával Bismarck Franzecky tábornok vezérkarában volt és itt hallottá, hogy az osztrák tüzérség milyen

pompásan végzi feladatát. Franzecky erre panaszkodva mondta neki, hogy legutolsó tartalékapatját is tűzbe kell vezényelnie és hogy legfőljebb csak 30 percig tarthatja magát abban az állásban, amelyet csapatja kivívott. Ha a trónörökös nem érkezik meg idejében, úgy minden el van veszte.

Bismarck nyugodtan hallgatta a tábornok sopánkodását és így gondolkodott:

— Mit is csinálnál? Haza úgy sem térhetsz többé vissza. Európában nincs több menedékhely számodra. Csak úgy segíthetsz magodon, ha Amerikába menekülsz.

S miközben Bismarck így gondolkodott, a trónörökös tűzbe vezette csapatját és belőle Európa legnagyobb államférfi lett.

Milyen a jól nevelt leány. Brown Burton Harrison asszony, a kiváló amerikai író *«A jól nevelt leányról»* cz. könyvében a «felsőbb négyházak» hölgyei számára állít fel illemszabályokat. Ezek az illemszabályok a következők:

1. A parfümök, még a legfinomabbak is, mint a melyek csak a nagy tömegnek valók, megvetendők és száműzendők.
2. Fialat hölgyek házonkívül ne aggassanak magukra semmiféle ékszerrel. (Emek a szabálynak a megtartása ugyancsak nehéz lesz a pompát kedvelő amerikai hölgyeknek.)
3. Iholya az egyetlen virág, melyet egy lady viselhet.
4. A szereplő szépségek tartózkodjanak mindenféle excentrikus szokásoktól.
5. Hajadon leány, aki a huszas évek első felén túl van, nem mehet ki női kíséret nélkül.
6. Az előkelő világ utcai öltözéke a legnagyobb egyszerűséggel, de a legkifogástalanabb szabással valjék ki.
7. Férfias allűrök nem valók lányoknak.
8. Kivágott ruhákat este 6 óra előtt nem szabad viselni.
9. Zsindisszel tüllerhet toalettek rossz izlésről tanuszkodnak.
10. Fialat hölgy nem fogadhat férfilátogatót.
11. Hajadonok csupán férfi-kísérettel nem járhatnak színházba.
12. Színházakban és hangversenyeken a hangos beszéd, valamint az előadásokra való későn járás műveletlenségnek tekintendő.
13. Fialat hölgyek táncszínet alatt ne vonuljanak el udvarlóiakkal homályos zugokba.

A francia konyha. A francia konyha volna a világ legelső konyhája. Réges-régi ez a hit, — aminthogy sárga írások tesznek bizonyosságot arról, hogy a világ galussok mindenha nagyra tartották a gyomrukát. Már 1739-ben megírta híres könyvét a szakácsművészetről Marin mester és két szereltes írta az előszavát, annak jelölő, hogy az egyház férfiai sem ellenségei a gyomor gyönyörűségeinek. A francia királyok híres nagy ínyesek voltak. IV. Henrik például, aki minden parasztja fazekába tynkot kívánt, maga ellenőrizte szakácsait; személyesen fíradt a konyhába és kóstolta meg a halakat, tapogatta a ragou-kat. XIII. Lajos meg maga is elsőrendű szakács volt. Senki nála jobban nem tudta szalonmával megtűzködni a pecsenyét, megforgatni az omelette-t és megczukrozni a befőtteket. Viszont a mártások nagymestere XV. Lajos volt. Amíg azonban művészetileg fejlődött a francia konyha, sok idő eltelt addig. Az ófranciák inkább nagyítói voltak, valk, semmint ínyesek. Mikor XIV. Lajost, a napkirályt, diétára szorították orvosai, ő felsége nagy magatartóztatással csak a következőket ette végig ebédre: levest, kenyérkarajokat, négy csirkeszárnyat, négy szárnyasnak a fehér húst és czombját. Ez újkor elején roppant fényűzésű fejtektek ki az előkelő francziák étkezés dolgában. Az étkezőgások száma a végtelenig fokozódott egy-egy ebéd alkalmával. Ezért aztán szigorú rendeleteket adtak ki a telieletlen Lukullusok ellen az uralkodók. 1563-ban például börtönnel, korbáccsal, sőt száműzetéssel fenyegette meg egy királyi rendelet azokat, akik egy ebédén tízemyoloz fogásnál többet esznek végig. Régentén az ember izlése is lényegesen különbözött a maitól. Az ófranciáknak például kedves csemegejük volt a darabokra vagdalt, levesbe aprított, vagy kocsonyának elkészített vipera. Olykor megszártították, mozsárban megtörték a jeles bestiát és tyúkokat hízaltak vele. Nem kevésbé becstes pecsenyészamba ment hajdanán a delfin, a kormorán, a gólya, a hattyú és a gém húsa. Ellenben a fogolypecsenyéről azt tartotta a régi francia konyha, hogy emésztethetlen és egészségtelen étel. XIV. Lajosig a levest kanállal ették a francia urak, de már a húst víz ujjakkal kezelték. Mennye van ettől a kezdetleges kortól nagy szerű Brillat-Savarin tudományos kateája, az inyettes művészetéről!

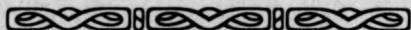
Ürmös. Egy 100 literes hordó fenekét kivéve, ép fekete szőlő teendő bele rendszerint, úgy, hogy a szemek épségben maradjanak. Minden sor közé kevés fehér ürmöt teendő s hogy keserű ne legyen, félmarék (úgy 25 deka) fehér és fekete mustármagot, 12 deka fahéjat, 10 deka szegfűszeg, 4—6 salz tormát, két marék száraz narancs- és citromhéjat, 3 darab borsalmát, 1¹/₂ kiló mazsolát egyenlően felosztva a szőlő közé rakunk, aztán be kell fenekelni a hordót és aknáján teletöltendő egyéves borral. Ekkor pinczébe helyeaze csak december végén bontandó fel. Minden kivételnél feltöltendő az ürmös s így kezelve, fél évig igen jó és sötétvörös marad. Ez a hegyaljai mód léleára.

A
MAGYAR VILÁG

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI HETILAP

SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA:
BUDAPEST, II. FŐ-UTCZA 4. SZ.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

EGÉSZ ÉVRE	10.—	KOR.
FÉLÉVRE	5.—	„
NEGYEDÉVRE	2.50	„

MAGYAR VILÁG

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
II. KER., FŐ-UTCZA 4. SZ.
KÉZIRATOKAT NEM ADUNK VISSZA.

TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.
MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Égész évre 10 K. Negyedévre 2-50 K.
Félévre 5 K. Egyes szám ára 20 fill.

FŐSZERKESZTŐ:
DR. DEMJANOVICH EMIL
(telj. száma: 57 - 70)

SZÉPIRODALMI FŐMUNKATÁRS:
LAMPÉRTH GÉZA

FELELŐS SZERKESZTŐ:
CSUDÁKY BERTALAN
(telj. száma: 41 - 24)

TARTALOM: A hajdúdorogi püspökség: *Vinitius*. — Báiban: *Lampérth Géza*. — A tudós pásztor: *Csudáky Bertalan*. — Tél a havason: *Halmy Gyula*. — Régi táncok: *Histrío*. — Irodalom és művészet: *Ór*. — A hétről. — A szerkesztőség üzenetei. — Egyről-másról.

A hajdúdorogi püspökség.

Irta: *Vinitius*.

Nehéz dolog elkerülni a szatírát, ha meggondoljuk, hogy az 1896. évi millenáris ünnepek legverőfényesebb szeptember havának első felében — Rómában a Vatikán, Budapesten pedig a magyar országgyűlés képviselőháza csaknem egy és ugyanazon napon tartott törvényszéket a gör. kath. magyarok sorsa dolgában, egyformán végzetes ítéletet hozva az egyik a magyar liturgia, a másik pedig a hajdúdorogi püspökség fölött. Minthogy pedig a baj ritkán jár egyedül, abban is bizonyos végzetszerűséget lehet keresni, hogy ugyancsak a millenáris esztendőben indult meg az a politikai divat, mely a román egyházmegyéknek a Bach-korszak idejéből reánk nehezedett példájára nálunk is a «rutén» nemzetiségi jelzővel akarta kicserélni a mi ősi görög szertartásunkat.

A pápai tiltó rendelet szövegét nem ismerjük, csak annyit tudunk, hogy a «Congregatio Sancti Officii» 1896. évi szeptember hó 2-án hozta meg az erre vonatkozó határozatot s azt a Szent atya ugyanazon hó 4-én erősítette meg. A magyar kormány állásfoglalását pedig báró *Bánffy* Dezső, akkori kormányelnök, a képviselőház 1896 szeptember 5-iki ülésén adta elő s az a következőleg hangzik:

«A magyar ajkú görög katolikusok 1866-tól kezdve már a püspökséget kívánták fölállíttatni és ez iránt Öfelségéhez, sőt a kancelláriához, a hercegprimáshoz és az országgyűléshez is fordultak. E mozgalom eredménye az lett, t. Ház, hogy 1873-ban Hajdúdorogon egy vikáriátus állíttatott föl, tehát bizonyos mérvben egy külön állás biztosított a magyar anyanyelvű görög katolikusok részére, de csakis a munkácsi egyházmegyéhez tartozó 33 egyházközségre vonatkozólag.

«Minthogy ez az intézkedés sem oldotta meg a kérdést, 1881-ben a Felső elhatározása következtében az akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter tárgyalásokat indított meg az illetékes püspökségekkel, érsekségekkel, sőt magával a hercegprimással is».

«A tárgyalások eredménye az lett, hogy a munkácsi és eperjesi püspökségek kivételével, az összes többi tényező, bár nem kellő indokolás mellett, a leghatározottabban a püspökség fölállítása ellen nyilatkoztak. Ez idő óta ebben a kérdésben érdemleges intézkedés nem történt. Azonban a kormány igenis foglalkozott a dologgal a maga belső kebelében és erre nézve az a megállapodás,

sőt mondhatnám, *elhatározás* jött létre, hogy a kérdés megoldása céljából a püspökség földlítését megelőzőleg első sorban a magyar liturgia kérdését tartja eldöntendőnek, amit nem is tart lehetetlennek, sőt a maga részéről óhajti is».

«Ez irányban még most is folynak a tárgyalások. Természetes, hogy a kérdés megoldása sok nehézségbe ütközik. Igen sok illetékes tényező — bel- és külföldi területen — kell, hogy a dologban állást foglaljon, sőt határozzon is. És ezért nem helyezhetem kilátásba, hogy ez a kérdés legközelebről megoldásra jöhet, mert első sorban a magyar liturgia kérdését kell tisztázni és ha az tisztázva lesz, akkor lehet csak intézkedni az iránt, hogy a püspökség tényleg föl is állíttassék.»

* A magyar képviselőház — sajnos — ép úgy tudomásul vette a kormányelnök kijelentését, mint ahogy a pápa is megerősítette az illetékes congregationnak néhány nappal előbb hozott határozatát. A magyar sajtó által inaugurált politikai divat pedig megkoronázta az egész művet, megértetven a két malomkő közé szorított görög kath. magyarokkal, hogy ők innentől kezdve nem magyarok, hanem rutének. Így történt ez a magyar honfoglalás országos lelkesedéssel ünnepelt ezredik évében!

Hálás tárgyat szolgáltatna a szatírának az idézett kormányelnöki kijelentés is, különösen pedig annak az a pontja, mely a magyar görög katolikusok által sürgetett új püspökség megbuktatásának egész odiumát a római katolikus magyar episcopatus nyakába varrta, továbbá az a pont, mely szerint a magyar liturgia kérdéséhez «külföldi tényezőknél» is hozzászólásuk, sőt határozathozatali joguk van, főleg pedig az a kitétel, hogy a magyar kormány a görög ritus magyar liturgiáját nem tartja lehetetlennek, sőt (ami valóban bámulatos) a maga részéről még óhajti is!

Nem szándékozom azonban szatírát írni, sőt ellenkezőleg, a kormányelnöki kijelentésnek, mely természetesen hideg zuhanyként hatott a gör. kath. magyarságra, csak azt az egyetlen egy pontját akarom itt kiemelni, amely benne örvendés és amelyre még visszatek.

Szerencsére a gör. kath. magyarok még ebben a kétségbeejtő helyzetben sem adták föl ügyüket és a magyar kereszténység kilenczszázados évfordulója alkalmával tartott római zarándoklatuk némileg csakugyan kiküszöbölte azt a csorbát, melyet a honfoglalás ezredéves évfordulója a magyar liturgián ejtett. Sőt később, habár csak fölötte

súlyosaknak mondható küzdelmek árán, de még keleti szertartásunk ősi «görög» elnevezését is sikerült nagyban és egészen megóvni a politikai divat újításával szemben. Régi törekvéseink közül egyedül a hajdudorogi püspökség az, mely mintegy eltemetve nyugszik az éji homályban.

Nem bolygatja most ezt a kérdést senki sem azok közül, akiket e kérdés közvetlenül érdekel, mert a görög kath. magyarság annyira el van szórva az egyes egyházmegyékben, hogy azt egy külön egyházmegyében egyesíteni már csak geográfiai okoknál fogva is teljességgel kivihetetlen s épen ezért mindenki azt tartja a magyar liturgia legideálisabb megoldásának, hogy tekintet nélkül az egyházmegyei beosztásra, minden magyar anyanyelvű gör. kath. egyházközösségben az istentisztelet magyar nyelven végeztessék, vagyis más szóval, hogy a két rítus természetéből folyó különbséggel a vegyes ajkú gör. kath. egyházmegyékben is ugyanaz legyen a helyzet, mely a latin egyház vegyes ajkú egyházmegyéiben nemcsak Magyarországon, de világszerte fonnáll. Alkalmam volt mérvadó hajdudorogi férfakkal beszélni és ők is úgy nyilatkoztak előttem, hogy most nem a külön püspökség a sürgős dolog, hanem a — *naptáregyesítés*.

És mégis vannak, kik a vizet zavarják, mert halásznai akarnak a zavarosban és az által remélnék valamit — nem tudom mit? elérni, hogy szakítási tendenciákkal gyanusítják a görög katolikus magyarság vezető elemeit. Ezek a konkolyhíntők kezdettől fogva laptulajdonos Egyesületünket akarták kihasználni arra, hogy sakkban tartsák. sőt lehetőleg szét is robbantsák a gör. kath. magyarországi egységet. Hogy ezt a céljukat elérjék, az Egyesülethez közelálló hírlapokban oly tételeket állítottak fel, melyeket erre a célra alkalmasnak találtak. Mindenki ismeri Egyesületünknek a nemzetiségi kérdésben elfoglalt és az alapítási felhívásban félreérthetetlenül kifejezésre jutott álláspontját, mely szerint mi Rákóczi népét fajra és anyanyelvre nézve ugyan oroszoknak, de nemzetiségére nézve ép oly magyaroknak tekintjük, mint a gör. kath. magyarokat. És egyfelől az országos bizottság, másfelől az egyesület címében kizárólag csak azért tettünk különbséget a «gör. kath. magyar» és a «magyar görög katolikus» megjelölés közt, mert a két intézmény külön-külön céljára való tekintettel az országos bizottságnál a magyar *fajbeliségre*, az egyesületnél pedig a magyar *nemzetiségre* fektettük a súlypontot. Mindenki megítélheti, hogy ez csak egy hangsúlyozási eltérés, melyet azonban a két intézmény más-más célja teljes mértékben igazol. Ezzel szemben a konkolyhíntők felállították azt a tételt, hogy *lényeges* különbség van a két megjelölés közt, nevezetesen pedig az egyesület címében használt «magyar görög katolikus» megjelölés annyit tesz, mint «nem oláh ajku». Mikor pedig rájok lett térítva, hogy hiszen ez luteránuskodás, akkor egy másik tételt kerestek és felállították azt a tételt, hogy az egyesületnek *megalkuvást nem ismerő feladatát a görög katolikus egység megóvása képezi*, ami más szóval annyit tesz, hogy ha a nem magyarajkú többség úgy kívánja, akkor az egység kedvéért a magyar kisebbségnek áldozatul kell hoznia a magyar liturgiát.

Próbálkoztak még más tétélekkel is, mint pl.: ha Rákóczi népe lehet magyar, akkor miért ne lehetne a gör. kath. magyar is ruthén? Kisütötték, hogy az országos bizottság tagjai közt vannak olyanok is, kikre nézve *ad personam* a magyar liturgia nem lelki szükség, mert tudnak oroszul is; az ósláv és *ennek révén az oláh nyelvet* pedig a magyar vidékekre visszavinni nem ütközik a hazafiságra, mert ennek nincs (?) más háttere, mint az egyházi fejelem. Mikor pedig mindezekkel a mesterkedésekkel nem értek célzt, akkor végre is oda lyukadtak

ki, hogy a gör. kath. magyarok mégis csak szakadárok, mert: a hajdudorogi püspökséget akarják.

Nos hát ez a vád a fentebbiek szerint alaptalan, vagy legalább is időelőtti, de azért mégis e váddal kissé közelebről kell foglalkoznunk, még pedig azért, mert nemcsak a budapesti és nagykárolyi gör. kath. egyházközösségek abnormis helyzete miatt, de a jelenlegi gör. kath. egyházmegyék területi beosztásának revíziójával előbb-utóbb már csak azért is szükséges lesz foglalkozni, mert különösen a román nemzetiségi kérdésnek mindinkább növekvő kiélesedése következtében napról-napra elviselhetlenebbé válik az a helyzet, melyben különösen az oláh egyházmegyékbe beosztott magyarajkú egyházközösségeink sínylődnek. A helyzet tehát az, hogy teljesen függetlenül is a liturgikus nyelv kérdéséről, a magyar nemzet önfentartási érkeke előbb-utóbb multhatatlanul meg fogja követelni, hogy ezek az egyházközösségek kikapcsoltsanak a balázsfalvi érseki tartományból.

Ám az oláhok ebben talán kereshetnének szakadási tendenciát. de rajtok kívül nem képezelek görög katolikus embert, aki ezt a jogosult nemzeti törekvést így merné jellemezni. Azonban nekem klasszikus tanuim vannak arra, hogy az egyházmegyék mai területi beosztásának megváltoztatására, vagy akárcsak a hajdudorogi püspökség felállítására irányuló törekvés is legkevésbé sem jelenti a görög katolikus egység felbontását és így a szakítási tendencia vádja sem fűzhető hozzá. E klasszikus tanubizonyoságot pedig báró Bánffy Dezső egykori kormányelnöknek fent idézett kijelentéséből merítem. amelyből kitűnik, hogy a munkácsi és eperjesi püspökök igenis a hajdudorogi püspökség felállítása *mellett* nyilatkoztak. S kik voltak ezek a püspökök? Bánffy nyilatkozatából kitűnik, hogy a magyar püspöki kar a Felső elhatározása alapján 1881 *után* szólítottatott fel nyilatkozattételre, tehát nyilván az Istenben megboldogult *Pásztyeli* és az Isten kegyelméből remélhetőleg még sokáig élő *Vályi* voltak azok a püspökeink, kik a hajdudorogi püspökség javára foglaltak állást.

Köztudomású dolog továbbá, hogy a hajdudorogi küldöttségek előtt különböző alkalommal Firczak Gyula püspök úr is kedvezően nyilatkozott az új püspökség felállításáról. Különben is magától értet, hogy itt csak egy új *görög katolikus*, nem pedig egy külön magyar püspökségről lehet szó, mert törvényeink nem ismernek sem román, sem rutén egyházmegyéket, hanem csak görög katolikusokat s következképp az új egyházmegye sem lehet más, mint egyszerűen csak görög katolikus. Bizonyos azonban, hogy az egyházi Unió, melynek alapján jelenlegi püspökségeink kanonizálva lettek, még adós maradt nekünk egyházi szervezetünk betetőzésével, ami nem lehet más, mint előbb-utóbb az ő munkácsi egyházmegyének érsekségi rangra emelése. Valószínűleg ez az eszme lebegett püspökeink szeme előtt is, mikor egy új egyházmegye felállítása mellett foglaltak állást és visszhangját látjuk ennek az eszmeinek a római zarándoklatról kiadott Emlékkönyvünkben is.

Valjon tehát — ez a fényes eszménykép volna-e az, a melynek küzdőit a konkolyhíntők szakítási tendenciákkal akarják meggyanusítani?

Pérez emberség, ruha tisztesség.

Tékozlónak a ruhája — végül koldustáskája.

Nem mind kevély, ki ünneplőben jár.

Tisztaság és csinos viselet — második igazság.

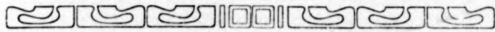
Lábhoz szokott bockor jobb a legujjabbnál.

 Bálban.

*E nagy teremben mennyi népség,
Mennyi ragyogás, mennyi szépség,
Mennyi mámor s mennyi illat —
A gyönyörtől, mely kéjbe ringat,
Nem tud az ember hova lenni.*

*Mennyi tekintet: fanyar s édes,
Mennyi beszéd: komoly s negédes,
Mennyi bók: elegáns és durva,
Mennyi ugrás: hosszú és kurta,
S oh, irgalmas ég, mennyi — semmi!*

Lampérth Géza.

 A tudós pásztor.

Irta: **Csudáky Bertalan.**

Egy kerek százada lehet már annak, hogy a néhai Sztáray Antal gróf birtokán, a hatalmas Vihorlát alatt elterülő rengetegekben — élt egy módfellett becsületes, valóságos és tudós pásztorember. Ebben a korban a hegyvidék árnyas birodalmát még ki nem kezdte a kultúra. Rendezett iskolák nem voltak s az öreg pásztorral, mint sok más honfitársával, a szürke kor azt a tréfát követte el, hogy csupán a *keresztvíznél* nyert neve maradt meg épségben. Vezetéknévét a vén idő öőrke elsikkasztotta. Úgy lett tehát, hogy a környék emlékezetében csupán Petróról (Péter) a tudós csodapásztorról szólnak a visszaemlékezések. Romantikus életet élt az öreg, mint minden valámi való pásztor. Szájról-szájra adott s az idő folyamán tetemesen összerongyolódott apró történet őzri még némiképen Petro őseredeti egyéniségét, kinek becsületességéről sohasem oszlottak meg a vélemények.

Petrónak temploma, lakása, egyedüli vigasztalója, mindene a természet volt. Honnan jött, mikor jött a kivételes szépségű vidékre, azt senki nem tudja; de hogy valóságos csodadoktor volt, azt megmagyarázza érdekes élete s igazolja a nép hite.

Reggeltől estig bújta az erdőt. Ismerte annak rejtekeiben meghúzódó összes virágfajokat s ha elfogta a tudós bolyongás szomjúsága, este valóságos növénygyűjteménnyel tért haza összedrótzott kalibájába. Boldogan rakosgatta, összeválogatta őket fajok szerint s talán egyet-mást mormolt is hozzájuk. Nem a muzeumok számára gyűjtögte, álmában sem tépelődhetett ilyfajta filiszterségről, hanem a szenvedő emberiség gyógyítására raktározta csupán, a különösebbnél különösebb fajtájú és csodás hatású füveket.

Petro tájékozottabb volt a botanikában, mint akárhány tudóskodó medicinæ universæ doktorunk, akik a csodaszép természetet gyarlón kiállított mappákból studiózzák. Elesik a kabátos urak túlzott önéretessége, ha egy becsületes és nem csupán kuruzsló s szennyselektű pásztoremberről esik szó. Hiszen volt és van rá nem egy eset, hogy a diplomás nagyképű urak kénytelenek összealkudni a beretvaélű parasztész logikájával. Sokszor éveken át eredménytelenül szedi a beteg a tudós receptek szerint összekotyvasztott medicinát, míg végre jön a napégette pásztor, előveszi a sallangos tarisznyába gondosan elrejtett füves-zacsokját s az elkészített paraszti orvosság gyorsan és jól operál. Lehet, hogy mindez csak merő véletlenség, de lehet maga a komoly megfigyelés s leginkább a természet titkos konyhájának szembetűnő alapos ismerete.

Petro is bizonynyal ilyen értelemben lehetett csodadoktor. Ismerte a természetet, a legbőlcsebb építézt és vegyész. Nem dolgozott tégeyekben, lombikokban, nem készített karbolos pólyákat s egész biztosra vehetjük, hogy nem használt digitalist, de konyhasó-injekciókat sem alkalmazott; csak lisztában volt a gyógyfüvek fajtáival s ott applikálta, ahol pozitív értékű tapasztalata s egészséges érzéke diktálta. S mindezt Petro, a bocskoros doktor, nem anyagi haszonért, hanem bizonyos magasabb rendű lelki gyönyörűségért cselekedte.

— Parányi tudományomat — mint ő szokta volt mondani — nem tudós könyvekből mezegettem össze, hanem ahonnan mindenki tanulhat — a természet nyitott könyvéből!

Tudott, amit tudott, azt ne hánytorgassuk, fódolog az, hogy csalatintaságra berendezett czéhrendszert nem csinált ismereteiből s nem írt recepteket olcsó zsebnaptárakból, de amennyire a néphagyomány hiteli érdemelhet, akkoriban leghivatottabb istápolója volt a *jószai* felvidék betegeinek. Emberismeretében és ügyes gyógykezelésének csalhatalanságában szentül hitték s utasításaihoz bizonyos vallásos bizodalommal ragaszkodtak. És mert becsületes és főleg vallásos volt, mindörökké szegénységben élt s hasonló módban hagyta el ezt a szeszélyes és bűnös világot is...

Példátlán szívóssággal és vallásos megnyugvással viselte az élet terheit, ragaszkodott az emberekhez, szenvedélyvel szerette a betegeket s füveivel buzgón gyógyította a szenvedőket. Kisebb bajokban hogy segíteni tudott az ilyen tapasztalt pásztorember — nincs okunk kételkedni s nincs oka tamáskodásra még a pápaszemes tudósnak sem!...

A naiv nép hitét, meggyőződését, különösen pedig szájhagyományait a legmerészebb kiszézésben sem támadhatjuk, mert ebből áll minden tanulatlan nép meghamisítatlan benső világa és ebből kezdetleges szellemi műveltsége. De hogy ez a jámbor életű Petro a felvidéki nép élénk fantáziájában miért nőtt meg a többi pásztoremberről egy fejfel nagyobbba, annak indító oka voltaképpen az ő csoda-gyógyszereiben, de különösen egy érdekes és szerencés véletlenben leli magyarázatát.

A földhözragadt szegény Petro — úgy meséli a jószai felvidék népe — különös szenvedélyvel kutatta a természet sajátosságait. Egész életén át nem beszélt másról, mint az egészség ápolásáról, a gyógyfüvek és hegyi források jótékony hatásáról s az erdők fenséges szépségéről. Ő maga megtestesült vonzó szívesség, gyöngédség és becsület volt s ez nagymérvben hozzájárult, amiért meghallgatták s az erdő végtelen csendjében fölkeresték.

Egy verőfényes nyári nap reggelén teljes egészségben megérte a tudós Petro a kilenczvenedik születésnapját.

Nagy sor ez, gondolta magában s valami szokatlan érzés nehezedett szívére. Keresztesz vetett magára. letérdelt a százados tölgy alá, mely alatt rózsából összetákolts mohával bélelt parányi kalbája volt építve, felemelte galambósz fejét s szemével a fák lombjai közt átszűrődő arany nap sugarakban kereste a Mindenhatót, hogy megköszönje végtelen jószágát, aki immár kilenczvenedik esztendeje látja el állandó egészséggel!...

Aztán leült, mereven maga elé nézett s elgondolkozott azon, hogy milyen nyugodtan húnyná le szeméit öőrke, ha valami maradáno jótéményt ruázhatna rá azon embertársaira, kiknek a testi szenvedés mérhetlen kínjai jutottak osztályrészül. Lelkében felszikkázott a munka, a nemes cselekedetek hatalmas ösztöne. Elővette hűséges kísérijét, pásztorbotját s azzal elindult a jószai erdők mélyébe... Járt-kelt, czéltalanul bolyongott egész nap... Lelke máskor megérezte a legszokatlanabb harmóniákat, elmélyedt az erdő gazdag színvegyületeiben,

elbeszélgetett a csacsogó csermelyekkel, megszólitotta ismerős vadvirágait s most, mintha minden érzése elhagyta volna, kábultan — valami végzetes mámortól üldözve — öntelemeden járta a hatalmas tölgyek elbűvölő birodalmát...

A nap már pihenőre készült. A fák terebélyes koronája izgatóan piroslott a leáldozó nap lángsugaraitól. Csend honolt mindenütt, mikor a töprengő pásztor egy tisztásra érkezett.

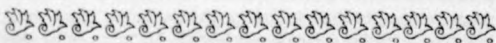
Smaragd színű bársonyos fű takarta a kicsiny területet. Köröskörül öreg, viharedzett fák a kőszobor nyugalmaival állottak sorjában, míg beljebb puha mohával borított sziklatömbök vonzó csábítással ajánlkoztak pihenőhelyül. Petro megállt, körültekintett a sziklaóriásoktól szegélyezett tisztáson s aztán fáradt, hintázó lépésekkel odabotorkázott egy legalkalmasabbnak kinálkozó sziklapadhoz.

Élénk képzelete még itt is messze csábította el lelkét az élet reális világotól. S amint így réveteg tekintettel kalandozott a töprengés szövevényes országában, az erdő alatt fekvő Józsa falucskában megkondult az estharang s imára szólító lágy hangja teljes lendületben járta be a hegy-völgyes vidéket...

A csodapásztor felrezzent, lelkét áthatotta, felébresztette a harang figyelmeztető szava, levette kalapját s földbeszúrt pásztorbotjára támaszkodva, imádkozni kezdett. Amint elhangzott a mélabús harang utolsó kondulása, a pásztorbot nyomán legott buzogó kristálytisztá forrás fakadt.

A vallásos és tudós Petro megértette — s a csodás véletlenben egyedüli vágya beteljesedett... Mely érzésű lelke, mely mindenkor telve volt illúziókkal, most már megnyugodhatott, mert a feltárt forrásból csodálatos hatású gyógyvíz sugárzott. Vakok, sánták, bénák, szóval a nyomorék világ ezrei gyógyultak meg a forrás jótékony vizétől. S ez a parányi hely, melyet Petro ájtatos imádsággal szentelt föl, — az érzéketlen emberek gondatlansága miatt sehogy sem fejlődhetett nagygyá, hírnevessé! A megmosolygásig primitív kiállítású, apró fakadékkal berendezett fürdőház épült a csodaforrás helyén, mely hiányos berendezése folytán ez idő szerint szerfölött kevés látogatóval dícselkedhetik ahhoz képest, hogy mily keresett hely volt ez a csodapásztor idejében, amikor az előkelő igények korszaka még nem bontogatta gyilkos szárnyait. Egy hosszú század alatt a valóságos csodákat művelő forrás is veszített hatásából. A Petro nevéről Petranya-nak vagy másként jászai fürdőnek nevezett csodahely — manapság már a vasárnapi kirándulók léha színvonalára süllyedt.

A szegény Petro pedig, aki erdőben élt, csobogó patak vizében fürdött, hallgatta a csattogó csalógányt, százados tölgyek alatt szólte színes ábrándjait, rajongott az örökszép természetért, szerette a vallást, becsülte s gyógyította az embereket, nélkülözőtt, szenvedett és mert koldusnak született, eltemette a könyörület s jeltelen sírjáról is csak az erdő tarka vadvirágai susognak.

Tizenhárom. Kétséget sem szenved, — írja Sardou, — hogy a tizenhárom szerencsétlen szám. Jól emlékezem, hogy 1843-ban Jules Duranddal és még néhány jó barátommal együtt ebédeltünk. Ebéd közben Durand egyszerre azt látta, hogy tizenhárom ültünk az asztalnál. Halálsápadt lett és azt mondta: Ez az én haláloamat jelenti. — Nos, és? ... — És meg is halt, még pedig éppen most, az én öreg barátom, — felelte Sardou. — Valamennyien kérdő pillantást vetnek a nagy íróra. — Önök igazán bambák, — mondja Sardou egészen komolyan, — hisz az ímént mondtam, hogy ez 1843-ban történt! Nos hát, ötvenkét év előtt! — És mit akar ön ezzel mondani? — Azt, hogy négyszer tizenhárom, ötvenkettő!

≡ *Tél a havason.* ≡

*Tél van, zord tél a föld határán,
Miódön látom a nagy havast.
Ő is búsul a nyár halálán,
S a tél ridegre festi azt.*

*Mint dermedt holt, hever a tájék,
A patakot pánczél fedí,
Mintha csak halottak közt járnék,
Elszállt onnan: mi isteni!*

*A vadvirág, lomb, levél, lepke
Hová lesz? Vége!... megfagyott!
A zuzmara, hó mind belepte.
Megg halt a táj, a táj halott.*

*Bús avarból, elszállt sóhajból
Szövött rája szemfedőt.
Gyászom nagy, s nem ocsúdom abból,
A szívembe temetem őt.*

*S lehet, midőn a táj felébred,
S nekem örülnöm kellene,
Bennem akkor hall meg az élet,
S beáll a nagy tél kezdete...*

Halmj Gyula.

☞ *Régi tánczok.* ☞

Írta: **Histrjo.**

Most, farsang mulatós évadján, mikor vidám és jókedvű (s itt-ott bizony léha és blazirt) tömeggel telnek meg a táncztermek és járják a különféle szép és kecses (s itt-ott bizony rút és izléstelen) tánczokat: nem lesz érdekelten föllebenteniük a múlt idők rózsaszínű fátyolát, hogy elandalogjunk, elgyönyörködjünk a mi régi szép magyar tánczainkban, amelyeket szépanyáink, szép-apáink lejtettek egykoron, régen, múlt idők vidám farsangi napjaiban...

A régi jó időkben bizony egészen más tánczok járták, mint manapság.

A XVI. és XVII. században a leggyakoribb és legkedveltebb tánczok voltak a következők: az egeres, a gyertyás, a süveges, a lapoczkás táncz és a lengyel-változó.

A tánczmulatságot rendszeren cigányzenének szép dallamaira bizonyos komoly fönséggel, lassú magyarral kezdték a párok. A lábat komoly méltósággal, csak alig észrevehetően kellett emelni, cifrázni csak később, a ritkábban előforduló sebes ütemeknél lehetett.

«Készen volt a hegedű és duda, — írja Apor Péter, a jó öreg krónikás, — ottan-ottan a furulya és cimbalom is. Azután tánczolni kezdedtek. Nem ugrándoztak kecskemódon, mint most, hanem szép halkkal járták, gyakorta kiáltván: három a táncz!...»

A lassú magyart azután az úgynevezett «lapoczkás táncz» követte, melyről azonban — bővebb följegyzés hiányában, sajnos — közelebről nem tudhatjuk, hogy milyen volt.

Az «egeres táncz»-ot már ismerjük.

Ebben szép sorjában fölállott kilencz-tíz ifjú, szemben velük ugyanannyi leány. A sorok között csupán annyi hely maradt, hogy egy pár tánczoló ott elérjen. Az első ifjú most elvitte a vele szemben álló leányt, kétszer megkerülték kívül-beül a sorban állókat, majd elbocsátva egymás kezét, külön tánczolták körül a sorokat. A többiek ezalatt dúdolgatták: «Macska, fogd el az egeret — mért rágtá ki a kenyeret...»

Úgyes leány itt nagyon kiférasztotta táncosát, mert a leány ment elől, bűjkált a sorok között s ha szembe értek, visszafordulhatott. Az ifjú a leánynak csak a kezét foghatta meg, de azt se erőszakkal, csak ha szépszerével tudta. Mikor így sikerült megfognia, kétszer-háromszor megint körül táncolták együtt a sorokat, azután helyükre álltak. Most következett a második, azután a harmadik pár és így tovább. A tánc addig tartott, míg a sorban álló valamennyi ifjú így eljárta szemben álló párjával. A kergetőzés és kerületés közben nagy ügyességet lehetett kifejtetni. Szinte közmondássá vált ez időben az egeres-tánczosz kívántató ügyesség. Bethlen Gábor erdélyi fejedelem is azt írja egyik levelében: «A csehországi ellenségnek seregek úgy kerületik egymást, mintha egeres-tánczot járnának...»

A másik divatos tánc volt a «gyertyás-tánc».

Ezt a két ifjú kezdte egymással tánczolni s egy-egy égő gyertyát tartva kezében. Így néhányszor körül tánczolván, megálltak két leány vagy fiatal asszony előtt. Térdet hajtottak és égő gyertyáikat átnyújtották a hölgyeknek. Most a két hölgy tánczolt tovább, egymás kezét fogva, az égő gyertyákkal mindaddig, míg a férfi előtt meg nem hajtották magukat, mikor aztán ezeknek kellett tovább folytatni a tánczot.

Ennél a táncznál azonban nagyon kellett vigyázni arra, hogy különösen forgolódás közben egymás ruháját vagy haját meg ne gyútsák. Bizonyosan fordultak elő néha ilyen esetek is, azért sokan ezt a tánczot szigorúan el is ítélték.

A «süveges-táncz» kevésbé volt veszedelmes. Ezt is két férfi kezdte, úgy, hogy kezébe vett egy süveget s azt magasra tartva, egyedül tánczolja kettőt-hármat fordul. Azután a kedve szerint választott asszonyt vagy leányt tánczra vitte, kettőt-hármat fordul vele, ekkor elbocsátotta tánczosnőjét s addig-addig csalogatta, míg az a süvegét elkaphatta. A győzelmes leány akkor még egy párt fordul tánczosával, azután más férfit választott, akit néhány fordulás után ő kezdett a süveggel csalogtatni. Mikor a férfi a süveget elkapta, megint ő választott más hölgyet és így tovább. Jő és ügyes tánczosok itt is megtréfálhattak és kiféraszthatták egymást.

Ez a táncz talán valamennyi között a legnépszerűbb volt s az erdélyi fejedelmi udvarban is igen kedvelt. Teljes eredeti táncz volt a «kállai kettős» és a «hajdú-táncz», melyet különösen az erdélyi szélekség kedvelt. A «lengyel-változó» — mint a neve is mutatja — már idegen eredetű, mindamellett nagy divatban volt. Ezt úgy tánczolták, hogy tánczokban hol a férfi hagyta el a nőt, hol megfordítva, majd hármat fordulva egymással, hármat egyedül, végleg elhagyták egymást s a tánczos más tánczosnót, a tánczosnő más tánczoszt választott magának.

Minden táncznak megvolt a maga megszokott dallama, zenéje, melyet az akkori zenészek épen olyan jól ösmertek és játszottak, mint a mai cigányok a csárdást és a többi divatos táncz-nótát.

A zenét őseink különben is nagyon szerették és a módosabbak — mint a krónika írja — akármikor behívták a cigányhegedűsöket és reggelizni tánczolódnak... A tehetősebb urak külön zenekarokat tartottak, melyeknek tagjai leginkább cigányok voltak, de különösen a felvidéki városokban akadnak sok bevándorolt olasz és lengyel muzsikusi is. Képvisele volt a zenekarban a hegedű, czimbalom, trombita, furulya, török síp (a későbbi tőragót) és a duda. Apor Péter különösen dicsérik a török sípot, melyen «az mely nótákat fúttanak, ugyancsak indította az embereket mind az itálra, mind az vígasságra; most talán azokat a szép magyar nótákat senki Erdélyben el nem tudná fúnni...»

Ime, ilyenek voltak a régi szép magyar tánczok, melyekről az elnemzetletlenedés szomorú korszakában a jó öreg Apor Péter keserű panaszszal írta: «Most affélénkincs nincs kelete s más szép lassú magyar tánczoknak sincs, hanem ezt kiáltják: Vonjad a francia, német, tót tánczot! s úgy ugrál mind a legény, mind a leány, mint a kecskék, mikor egymással szemben ökleknek...»

Némi kis módosítással bizony-bizony a most divatos tánczok egy részére is el lehetne ezt mondani.

Akadémiai pályázatok. A Magyar Tudományos Akadémia ez idő szerint hirdetett pályázatait közül a következők járnak le ebben az évben: A *százaranyas Kőzdandj*, melyre Mátyás király korából vett színművek pályáznak. A beküldés határideje május 31-dike. A *kétszázaranyas Kárcsonyi jutalom*, melyekre vigjátékok pályáznak. A *Marczibányi-alapítványból nygyven arany*, a magyar helyesírás történetére a legrégibb időkől napjainkig. A *Lévay-alapból ezerkoronás jutalom*, a magyar verses epikai költszet történetére a tizenkilencedik század második felében. A *Lukács Krisztina-alapítványból kétezerkoronás jutalom* az agrár politika rendszerének kidolgozására, különös tekintettel hazai viszonyainkra. Az *Ullman-alapítványból háromszázhatvan aranyforintos jutalom* a vasúti tarifák elméletének kifejtésére. A *Kanisay Károly alapítványból nyolczázakoronás jutalom* a magyar történelemből vett politikai vagy művelődési korrajzra, melynek időszakát a szerző az 1301—1711. közötti korból szabadon választhatja; terjedelme mintegy tíz nyomtatott ív lehet. A *Gorove-alapítványból százaranyas jutalom* II. Ulászló király udvartartásának megírására. A *Vitéz-alapítványból nygyvenaranyas jutalom* az állandó magyar hadsereg fölállításának történetére harmadik Károly korában. A *Vigyázó-alapítványból kétezer koronás jutalom* a magyar botanika, terminológia és nomenklatura fejlődésének történetére, a honi botanika történelme tonálán, a legrégibb időkől máig, különös tekintettel Diószegi-Fazekas munkáira. Ez utóbbi tételekre a pályázatok szeptember 30-ig kell beküldeni az Akadémia főtitkári hivatalába.

A Petőfi-ház. A Petőfi-ház gyönyörű ügye nagy lépéssel haladt e héten a megvalósulás felé. A Petőfi-Társaság rendkívüli közgyűlésén *Herczeg Ferencz* elnök bejelentette, hogy a Feszty-féle Bajza-utcai épületet a Petőfi-ház cseljára 100.000 koronáért megvette s a társaság *Ferencz Zoltán*, *Erdődi B.*, *Kenedi G.*, *Neugebauer László* és *Szabó Endre* hozzászólása után jóváhagyta a bemutatott adás-vételi szerződést, az elnökségnek a szükséges fölhatalmazásokat megadta s a szükséges jegyzőkönyvi kivonat hitelesítésére *Fauer László* és *Lampérth Géza* tagokat küldte ki. A társaság Petőfi-házalapja ez idő szerint 45.000 korona. A hiányzó összeget a kormány adományából és közadakozás útján gyűjtik egybe. Már is jelentékeny adományok folytak be s a további gyűjtést egy előkelő hölgybizottság veszi kezébe, ami biztos zálog arra, hogy fővárosunk rövid idő alatt gazdagabb lesz e gyönyörű és a maga nemében páratlan kultur-palotával. A legutóbbi napokban rendkívül értékes emlékekkel gazdagodott a Petőfi-ház. A nemrég elhunyt Hegedűs Sándor özvegye, született *Jókai Jolán* minden emléktárgyat, ami Petőfira vagy Jókaira vonatkozik, örök letétképen feljárította a Petőfi-ház részére. A gazdag és rendkívül érdekes gyűjtemény Jókai bútorait, festményeit, faragványait, iratait, levelezéseit, Petőfi leveleit és emléktárgyait tartalmazza. *Herczeg Ferencz*, a Petőfi-Társaság elnöke, a társaság nevében nagy hálával fogadta a szép gyűjteményt melyről *Beothy Zsolt* a Kisfaludy-Társaság elnöke, midőn a gyűjteményt átérte, így nyilatkozott: «É kincseket érő gyűjtemény világhírolalmi nevezetességű». Hegedűs Sándorné nemes, szép példáját azt hisszük hamarosan követni fogják mindazok, akiknek a két iker-géniusz — Petőfi és Jókai — hagyatékából valami emlék van birtokukban. Meltóbb helyre nem kerülhetnek azok, mint a Petőfi-házba, hol a nemzet közkincese lesznek.

Ráth György Muzeum. Az Országos Ráth György Muzeum vezetősége ellen újabban több oldalról fölmérett az a panasz, hogy a belépőjegyekkel igen fukarul bántanak, sőt fővárosiaknak nem is adnak jegyet, hanem csak vidékieknek és idegeneknek. Ennek oka — mint illetékes helyről tudatják — az volt, hogy a páratlan érdekes múkincseket tartalmazó muzeumot az igazgatóság a nagy nyilvánosság előtt csak akkor óhajította megnyitni, amikor majd az 1907. évi költségvetés szentesítése által kellő számú szolgazemélyetről gondoskodhatik. Tekintve azonban a fővárosi közönség részéről is megnyilvánult rendkívüli érdeklődést, a vezetőség elhatározta, hogy egyszeri látogatásra szóló belépőjegyet bárki

kaphat ezértül addig is, míg a Múzeum abban a helyzetben lesz, hogy ez a korlátozás végképpen megszűnhet és azt belépőjegy nélkül is mindenki megtekintheti. A jegyek egyelőre az Iparművészeti Múzeum igazgatósági irodájában kaphatók a hivatalos órák alatt s ezekkel a jegyekkel a Ráth György Múzeum minden kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt 10-től délután négy óráig tekinthető meg.

A virágok városa. Ez a címe az Uránia-színház legfrissebb újdonságának, mely e héten került bemutatóra. Irója *Tormay Cecile*, aki a «Szirének hazája» cz. darabjával már szép sikert aratott az Urániában. Tormay Cecile rajongó szeretet vonzza Itália kék ege alá s mint első alkalommal, úgy most is olasz földről hozta darabja tárgyát. Szép és érdekes tárgy az Arno-parti művészmetropolis: *Firenze*, mert ez a «virágok városa», ahol legdúsabb pompájában bontakozott ki a renaissance, ahol legédesebben zeng az édes olasz nyelv, az «idioma gentile», melyen Dante és Petrarca énekelt s ahol ma is legszíndúsabban nyílnak a virágok az Arno-völgyben s Fiesole lankáin. liliumok, iriszek és rózsák... Ezt a gyönyörű várost mutatja be Tormay Cecil tanulmánya színesen, érdekesen, az ő előkelő írásművészetével. Szép olasz dalok és számos kép illusztrálja, eleveníti a darabot.

Ör.

A magyar liturgia.

A vallás- és közoktatásügyi tárca költségvetésének tárgyalása sok olyan kérdést vetett föl, amely minket vallásügyi szempontból fölöttébb érdekel, de amely kérdések nemzeti szempontból is nagyjelentőségűek. Több felszólalás, de meg *Apponyi* Albert gróf kultuszminiszternek többszörös nyilatkozata kapcsán beható diskusszió tárgyává tétetett a *magyar liturgia kérdése*.

E kérdésben Ugron Gábornak hangzott el a nagyérdekesű felszólalása és hosszásabban reflektált az Ugron észrevételeire Apponyi miniszter is. Volt egy másik érdekes felszólalás is, a Bánffy Dezső báróé, amelynek lényegét itt ismertetjük.

Bánffy Dezső báró az egyházak segélyezésének tételénél hangsúlyozta, hogy intézkedést kíván az 1868. IX. t.-cz. 9. §-ának végrehajtása tekintetében.

Ez a törvény, amely a gör. keleti vallásúak ügyéről intézkedik és amely gör. keleti román és gör. keleti szerb egyházra választja az addig egységes gör. keleti egyházat, 9. §-ában a következőket mondja: «A gör. keleti vallás sem nem szerb, se nem román ajkú hívei ezeltől is meghagyatnak mindazon jogaikban, amelyeket egyházközségi és iskolai ügyeik önálló intézésében, szertartási nyelvük szabad használatában, mint szintén egyházközségi vagyonuk és alapítványaik kezelésében eddig gyakoroltak.»

«Az én tapasztalatom az — mondotta Bánffy — és kétségtelen, hogy ez az állításom meg nem cáfolható, hogy sem a gör. keleti román, sem a gör. keleti szerb egyház a nem szerb és a nem román anyanyelvű gör. keletiek hitgyeinek kielégítéséről egyáltalában ezen törvény megalkotása óta soha se gondoskodott, dacára annak, hogy amint hiteles statisztikai adatok mutatják, van 31.833 gör. keleti magyar anyanyelvű és ezen kívül magyarul tudó gör. keleti 194.000 lélek.

Lehetetlen ezt az állapotot tovább is föntartani, lehetetlen az, hogy a magyar állam elnézze, hogy a több mint 30.000 magyar anyanyelvű gör. keleti és szinte 200.000 lelket kitevő, magyarul tudó gör. keleti a maga által megértett nyelven az Isten igéjét ne hallgathassa. Lehetetlen, hogy a vallás a gyermekeknek saját nyelvükön ne legyen tanítható, miután azok más nyelvet meg nem értenek.

Én azt gondolom, hogy mulasztás terheli az összes kormányokat 1868-tól kezdve azért, hogy ezzel a kérdéssel nem foglalkoztak.

Remélem, hogy a miniszter úr legalább is megnyugtató feleletet fog adni arra nézve, hogy ő is érzi a helyzet tarthatatlan voltát, éri annak föltétlen szükségét, hogy a gör. keleti sem nem szerb, sem nem román anyanyelvű állampolgárai a hazának a maguk nyelvén, az általuk megértett nyelven elgittessenek ki egyházi vonatkozásokban és hogy gyermekeiket ugyanezen hitben magyar nyelven, a gyermek által megértett nyelven taníthassák. Ezt én föltétlenül szükségesnek tartom».

Ezt mondotta Bánffy. De bennünket, gör. katolikusokat közvetlenebbül érdekel az *Ugron* beszéde, amely szorosán véve a mi liturgikus nyelvünk kérdésével foglalkozott. Ez a beszéd így hangzott:

«A tárgyalás rendjén a Ház figyelmét egy kérdéssel elkerülte. Mi nemzeti törvényhozás vagyunk, a nemzeti nyelvért küzdünk és harcolunk s ugyanakkor azok a gör. katolikusok, akik magyarul imádják istenüket, akik itt Magyarországon a magyar állam védelme alatt élnek, nem bírják a magyar nyelvet saját egyházi életükben érvényesíteni, míg az idegen nyelvűek saját nemzetiségüknek és saját nyelvüknek egy hatalmas művelési intézményt bírnak egyházaikban.

A magyar nyelvű gör. katolikusok rég epekednek, hogy egyházuk akként legyen szervezve, hogy nyelvük elismertessék és hivatalos műsödésük körében is érvényesülhessen. És ezt joggal és törvényszerűen kívánják. 1881-ben kérvénnyel járultak az országgyűléshez, a kérvényben kérték, hogy állíttassék föl *egy görög katolikus magyar nyelvű püspökség*. Az országgyűlés 1881 február 10-én tárgyalta ezt az ügyet és ekkor Trefort Ágoston miniszter akként vágott elébe az országgyűlés nyilván látható határozatának, amely a kérvénynek érvényt akart volna szerezni, hogy így nyilatkozott: «Én a t. Ház határozatát anticzipáltam, mert ezen nagyon kényes, de nagy horderejű ügyben a magyar közjog és az egyházjog értelmében a tárgyalásokat megindítottam». 1881 óta 25 esztendőnél több idő telt el, a tárgyalásokat a szabadelvű miniszterek folytatták, de végeredményre nem vitték, mert az volt a taktika akkor, ha megnyilatkozott a nemzeti érület az országgyűlésen, hogy: színleg, látszólag eleget tenni, de soha végre nem hajtani, huzavonával, halogalással elfárasztani, sőt kimeríteni a törekvéseket, de nem érvényesíteni azokat. Inkább kétségbeesésbe vitték az embereket, semmint fáradtsággal, saját állásuk latbavetésével érvényt szereztek volna a kérésüknek.

Legutóbb történt a felszólalásokon kívül valami, amiben az országgyűlés állást foglalt és ez az, hogy *1904-ben a magyar szertartási könyvek lefordítására és kiadásuk czéjára egy összeg vétetett föl a költségvetésben*. Nem tudom, hogy az összeg miként használtattott föl, hogy az egyházi könyvek lefordítása folyamatban van-e, vagy a feledékenységnek adatott-e az át, de bármiképpen legyen is, nekünk ezt szó nélkül hagyunk nem szabad. Mert államunknak, nemzetünknek örök szégyene, hogy amikor másnyelvű felekezetek szabadságát tudjuk biztosítani, biztosítjuk nyelvük használatát, előmozdítjuk és elősegítjük azt, mert az 1868-iki törvény azt cselekedte, hogy nemzeti egyházakat alkotott a nemzetiségek számára, akkor a magyar nemzeti állam az ő nyelvén beszélőknek nem engedheti meg, hogy bizonyos rítust megtanuljanak, hogy külön tudjanak szervezkedni, hogy nyelvüket az isten imádságánál is érvényesíthessék.

Nemcsak Hajdúdorogon, nemcsak Hajdúmegyében és Felső-Magyarország egy részében vannak gör. katolikusok, de Erdélyben is nagyszámmal vannak. Magán a Székelyföldön 26.000 gör. katolikus van és ezek annak vannak kitéve, hogy bár szót sem tudnak románul, nyelvük is magyar, családi életük is magyar, mondom, nem tudnak egy szót sem románul, mégis ki vannak téve

annak, hogy megtörténik, hogy románul prédikálnak nekik és ami fontosabb, románul miséznek nekik és az egyházi szertartásokat románul végzik. A jó hazafi székelty pedig, amikor eltemetik, oláh egyházi ének mellett temetik és ami miatt nem nyughatik meg e földön, amíg él, az nem nyújt neki nyugodalmat a földben sem, amelybe örökre leteszik.

A katolikus egyház életében akadály a annak nem lehet, hogy a magyar nyelv a görög katolikus egyház szervezetében érvényesüljön. A Szentsek nemrég engedte meg, még a római katolikusoknak is Oroszországban, hogy az orosz nemzeti nyelvet használhassák és hogy kisebb példára mutassak, Montenegrónak egy pár évvel ezelőtt adták azon jogot, hogy ott a római katolikusok is a szerb nyelvet használhassák. Minden nemzetnek arra kell törekednie, hogy összes közművelődési intézményeiben saját nyelvét érvényesíthesse. A katolikus egyház kebelében magában is, itt Magyarországon, nem új az, hogy a nemzeti nyelvnek mind nagyobb érvényt kívánnak szerezni. Halhatatlan emlékü Mátyás király udvarában papi és egyházi tanácskozás volt, melyben elhatározták azt, hogy a magyar nyelvet a római katolikusok az istentiszteletnek mindazon részeiben, melyek nem klerikus részt képeznek, életbeléptetik. Erdélyben Derék Miklós püspök azonnal behozta és érvényre emelte.

Ne higyjék önök, hogy az a sok románajkú ember magyar névvel, aki Erdélyben van, kezdetül fogva román volt, hogy azok akár itt Erdélyben a hongfoglaláskor létezett román családoktól származnak, akár Macedoniából és Thráziából Erdélybe betelepítették. Azok görög-keleti magyarok voltak, mert Erdély először a görög-keleti egyházhoz tartozott és jól tudjuk, hogy az Árpád házi királyok első hercegei maguk is görög katolikusok voltak és a keleti egyházzal együtt behozták a külön ritust. A nép a külön ritus mellett kitartott és Erdélyben a katolikusoknak fénykorában is megmaradtak ők a külön ritus mellett. Ebből nem az következik, hogy azokat, akik megtartották a görög szertartás mellett is nemzeti nyelvüket, mi cserben hagyjuk és megengedjük, hogy azok vagy románokká vagy ruthénekké változtattassanak át.

Nem képezhet egyetlen egy nemzetiségre sem sérelmet az, hogy Magyarország a magyar nyelvűeket egy külön egyházi szervezetbe csoportosíthatja. Meg is tette ezt, mert a magyar lutheránusokat Erdélyben kivette a szász lutheránus egyház kebeléből és becsatolta ide a magyarországi lutheránus egyház keretébe.

Arra kérem a t. házat, különösen arra kérem a miniszter urat, hogy méltóztassék ezen ügyet kezébe venni és ő Felségének előterjesztést tenni, hogy vagy az összes magyar nyelvű görög katolikusok egy püspökség keretébe egyesítenek, és ha Erdélyben vannak is, ott úgy, mint a lutheránusokkal történt, esperességek állíttassanak fel, a melyek azon püspök alá rendeltetnek, amelyek alá a többi magyarajkú görög katolikusok vannak rendelve. Ha pedig ez nem történhet meg, akkor méltóztassék a magyar nyelvű görögkatolikusok számára külön püspökséget felállítani. Ő Felségének, mint fő kegyurnak joga van ilyen püspökségeket alapítani, ezek alapításánál a Szentsekkel egyetértve, azoknak vagyoni helyzetét, rendjét és adminisztrációját megállapítani.

Lehetetlen, hogy azon idők, melyek közt mi élünk, annyira mostohák legyenek saját fajunkkal, a magyar fajjal szemben, annyira gyávák legyünk nemzeti jogaink érvényesítésében, hogy tovább is eltérjünk annak a 180—200.000 magyarajkú görög katolikusoknak a sorát, hanem ezt nemzeti ügyggyé kell tennünk, mint ilyent kell védelmeznünk és sikerrel megoldanunk.»

Bánffy és Ugron felszólalására még a tételnél választ Apponyi Albert gróf kultuszminiszter. A választ, amely felvilágosítást szolgálhat a liturgikus nyelv ügyének mai állása dolgában itt közöljük:

«B. Bánffy Dezső t. képviselőtársam beszédének elején — mondotta a miniszter — a magyarajkú görög-keletiek viszonyairól beszélt. Figyelmeztetett arra az 1868-iki törvényre, amely azoknak jogait fenntartotta, akkor, amidőn a román és szerb nemzeti görög-keleti egyházak szerveztettek, illetőleg azoknak önkormányzata törvénybe iktatott és azt kérdezi tőlem, tettem-e már valamit és szándékozom-e tenni a törvény ezen részének végrehajtására, illetőleg ezen magyarajkú görög-keletiek jogviszonyainak szabályozására. Hát igenis tettem: megindítottam az akciót abban a tekintetben, hogy azok megfelelően szervezkedhessenek, s így a törvény által biztosított jogok élvezetébe jussanak. A dolog természetesen még a kezdetnek kezdetén van, hanem ebben a dologban már tettem, tenni fogok s a kérdést dülőre is fogom vinni.

Ezzel kapcsolatosan, ha már a görög ritusnál vagyunk, egyszersmind válaszolok Ugron Gábor t. barátom felszólalására s az ő megnyugtatóására azt mondhatom, hogy ezt a kérdést is már megindítottam s remélem, hogy olyan megoldást fogok elérni, minden illetékes tényező hozzájárulásával, amely megnyugtatója a hazafiasságnak igényeit, s kielégíti azon honfitársainknak nemzeti érzelmeit, akiknek a magyar nemzethez való tartozását többé nem veszelelyeztetni az, hogy görög katolikus vallásúak és magyarajkúak.»

Ez az Apponyi válasza s mi szükségesnek tartottuk, hogy szívünkhozótt nőtt ügyünk parlamenti tárgyalásának körülményeit a Magyar Világ olvasóival megismertessük.

* * *

A magyar liturgiára vonatkozólag — Ugron Gábornak mai számunkban ismertetett felszólalása alkalmából — az Alkotmány folyó hó 19-i száma, egy tárgyalás bírálat látszatát keltő cikkben oldaltámadásokat mért a gör. kath. magyarok országos bizottsága ellen. A cikk tartalmát főlegesen reprodukálnunk, mert olvasónkunk kellő tájékozást szerezhetnek arról, országos bizottságunk elnökének ugyan-csak az Alkotmány folyó hó 20-iki számában megjelent következő válaszából:

Kaptuk a következő levelet: Tekintetes Szerkesztőség! Az «Alkotmány» mai számának «A magyar görög katolikusokról» című vezércikkében az az állítás foglaltatik, hogy a liturgikus könyvek fordításának ügyét a Görög Katolikus Magyarok Országos Bizottságának vezetősége késlelteti, mert az eperségi és munkácsi káptalanokkal ellentétben, ezt az ügyet laikus kézre akarja átjuttatni. Ez az állítás nem felel meg a valóságnak. A valóság annyit, hogy eredetileg az volt az illetékes körök szándéka, miszerint csak a liturgikus könyvek bizonyos részeinek fordítása bizassék a püspökök vezetése alatt álló egyházi bizottságra, amikor is azt a kérelmet terjesztettük a kultuszminiszterium elé, hogy a többi részletek fordítása, minthogy a törvényhozás a szükséges hitel az egész anyag lefordítására engedélyezte, országos bizottságunknak engedtessek át.

A püspökök vezetése alatt tartott nagybizottság azonban, melyben alulított is részt vett, az összes könyvek lefordítását, illetve a már meglevők revízióját magára vállalta és evégből egy külön albizottságot küldött ki, amiben mi nemcsak megnyugodtunk, hanem én az országos bizottság nevében köszönetemet fejeztem ki főpásztorainknak, mert mindnyájan súlyt fektetünk arra, hogy a fordítások hiűsége az ő tekintélyökkel legyen fedezve.

Egyebekben még a következőket vagyok bátor megjegyezni. Az a szemrehányás, hogy mi ügyünket a politika terére visszük, talán megilleti a mozgalom korábbi vezetőit, de nem jogos az országos bizottsággal szemben, mert mi eredményesen mindent elkövettünk, hogy a politikai sajtót elhallgattassuk és részünk van abban is, hogy most már mintegy hét év óta a magyar liturgia ügye a parlamentben sem hozott elő senki által, azt azonban nem vagyunk képesek megakadályozni, hogy a

nemzeti érzület ma izzó stádiumában a mi nehéz küzdelmünk egyáltalában szavá se téesség az országgyűlésen. Annál kevésbé vagyunk erre képesek, mert aki a görög rítus természetét ismeri, az jól tudhatja, hogy úgy anyanyelvű, mint különösen faji tekintetben minálunk nagyobb asszimiláló hatása van a templomnak, mint az iskolának.

Az sem felel meg a tényállásnak, hogy mi a gör. kath. magyarok statisztikai létszámát túlságosan kedvező színben tüntették volna föl Rómában, mert csak 134.527 lélekszám nevében kértük a magyar oltári nyelv szentesítését, holott pedig a legutóbbi népszámlálás szerint a magyar anyanyelvű gör. katolikusok létszáma meghaladja a 245.000-ét. Kissé talán erős a római Szentszék elé terjesztett emlékiratunk történeti részére emelt falsifikáció vádja is, ami különben is csak az egyházi uniót megelőző homályos időkre vonatkozhatik, amely időkről — sajnos — ami csakis vallása révén orszoknak vagy oláhoknak nevezett jobbagy-népünkéről írott följegyzéseket fölmutatni nem lehetett.

Ezen igénytelen megjegyzéssel öszinte köszönetet mondva ügyünknek különben tárgyilagoss elbírlásáért, még csak azt vagyunk bátor megjegyezni, hogy az országos bizottság 1898-ban megállapított programjának világos kijelentése szerint a magyar isentiszteleti nyelvnek a jelenlegi egyházmezők kereteinek bolygatása nélkül óhaját érvényt szerezni, ami a görög rítus természetéből folyó eltérésekkel ugyanoly helyzetet jelentene a görög szertartású egyházmezőkben, mint aminő a latin szertartású egyházmezőkben úgy Magyarországon. mint az egész világon mindenütt fonnáll, ahol a nép vegyes ajkú.

Budapest, 1907 január 19.

Öszinte nagybecsüléssel vagyok a tekintetes szerkesztőségnek

alázatos szolgálja

Szabó Jenő

országos bizottsági elnök.

Magunk részéről ezt a választ és a következő megjegyzésekkel egészítjük ki. Alapos okunk van hinni, hogy a támadó cikk nem egy római katolikus magyar író, hanem az Alkotmánynak vezető egyéniségeink elleni gyűlölködéséről ismeretes görög katolikus munkatársától ered, aki cikkének látszólagos tárgyilagosságával félrevezette szerkesztőségét avégből, hogy országos bizottságunkat oly előkelő lapban, mint az Alkotmány, anyagi érdek hajhászattal és hamisítással megvádolhassa. Az előbbi vád nincs ugyan a cikkben világosan kimondva, de a sorokból mindenki kiolvashatja. Erre nézve Szabó Jenő udvarias formában megadta a kellő feleletet. De még ennél is perfindebb a történethamisítás vádja, mert itt a cikkíró nem kevesebb, mint Dr. Rajner Lajos pápai praelátus és czimz. püspök nevével takarózik. A méltóságos praelátus úr annak idejében egy, a Katolikus Szemlében megjelent terjedelmes tanulmányban élesen megbírálta a római Szentszék elé terjesztett Emlékiratunk történeti részét, különösen pedig ennek arra vonatkozó fejtegetéseit, hogy a Halotti-beszéd neve alatt ismeretes első nyelvemlékünk nem a latin, hanem a görög rítus töredékes maradványa. A kérdés vitatható pro et contra s bizonyára mindeddig egyik irányban sem tekinthető végleg eldöntöttnek, de a tudós Doktor Rajner sem ebben a pontban sem egyebekben nem emelte a rosszhiszeműség vádját Emlékiratunk ellen és teljesen kizártnak tekinthetjük azt, hogy az Alkotmány cikkírójának hamisítási vádját saját tekintélyével fedezni hajlandó volna.

Nem bocsátkozunk itt bővebben az irodalomtörténeti kérdés vitatásába, csak megjegyezzük, hogy a mi álláspontunk védelmére néhány év előtt éppen egy néppárti egyházi férfiú, *Artim Mihály* országgyűlési képviselő tollából érdekes füzet jelent meg, melyről annak idejében az Alkotmány is tudomású volt a melynek nyomán még szándékunkban van e kérdésre alkalmilag visszatérni. Addig is engedje meg az Alkotmány mélyen tisztelt szerkesztősége, ha némi óvatosságra intjük egy oly munkatársának bármi tárgyilagoss színezetben felállalt súlyos gyanúsításával szemben, ki csak a minap is, egy velünk ellenséges lábon álló hírlapban becsmérológ tett említést 1900. évi római zarándoklatunkról, visszhangot adva ily módon az amerikai muszka propaganda hivatalos közlönyének, melyely legközelebbi számunka vezércikkében fogunk foglalkozni s mely egyebek közt a mi római zarándoklatunk állítólagos fiasóját is

ürügyül használja arra, hogy kivándorolt hiveinket az egyházi Unió és a római Szentszék ellen látsza.

Bizton hisszük, hogy ily — pusztán személyes vagy fajgyűlölethől eredő — kakuktojásokat az Alkotmány szerkesztősége többé nem fog engedni előkelő, s mindennekfelett *katolikus* és *magyar* lapjába becsmépszettni.

Apponyi Aradon. Apponyi Albert gróf kultusz-miniszter a hét elején Aradon járt és résztvett a város nagy kulturális ünnepén. Ez alkalomból ment végbe ugyanis az Aradvideki Tanítói Egyesület és a Délmagyarországi Magyar Közművelődési Egyesület lelkis tanítókörének fölvatása. Apponyit Aradon lelkesen üdvözölték.

Árpád halálának ezeréves évfordulója. Árpád fejedelem halálának ez évben van az ezredik évfordulója. Ez alkalomból érdekes nyilatkozata került nyilvánosságra Thaly Kálmánnak. A kiváló történettudós nyilatkozata így hangzik:

— Kétségtelen nagy eseménye ennek az évnek Árpád halálának ezeréves évfordulója. Okvetlenül intézkedéseket kell tennünk, hogy ez a nemzetünk nézve nagyjelentőségű évforduló megörökíttessék. Minden történeti forrás megerősíti Árpádnak nagy államférfiúi egyéniségét. De még újabb tanulmányokat is kell tennünk Az Akadémia útján most óhajtanám, ha Milánóban végeztetnék kutatásokat. Árpád fiát, Zoltánt, a longobárd király leányával jegyeztette el és életének utolsó éveiről a longobárd források bizonyára hosszabb följegyzéseket tartalmaznak. Én ifjúságomban kutatásokat végeztettem Árpád sírjára nézve. A történeti följegyzések szerint Ó-Budán temettetett el és később tetemei fölé egy templomot emeltek. Habár a Viktória téglagyár azon a helyen nagy fölföldirásokat végeztettek, mégis helyes volna ott további kutatásokat eszközölni. Árpád emlékét egy nagyszabású emlékművel is óhajtjuk megörökíteni, amelyet a Franklin-Társulat adna ki egy díszes és egy népies kiadásban. Sajnos, az Árpád-kor történetírói elhaltak és Csánki sem vállalkozott a munka megírására, de mégis fogunk valami megoldást találni.

A salánki táncszentély. Mint vidéki levelezőnk írja, a salánki gör. kath. iskolaszék e hó 20-án fényesen sikerült iskola-bált rendezett. A táncmulatság, mely a jótékonyág jegyében született, még a fővárosi gör. katolikusok körében is visszhangra talált. *Bihun Pál* iskolaszéki elnök lapunk útján köszönetet mond a nemesszívű adakozóknak, különösen *Szabó Jenő* főrendiházi tagnak, aki tekintélyes összeggel járult hozzá a jótékonycélú farsangi est sikeréhez. A jótékonyági eszme és annak megvalósítása *Bihun Pál* iskolaszéki elnök érdeme. A táncmulatság a salánki iskola javára 101 korona tiszta hasznot eredményezett.

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETEI

B. G. Legközelebbi számunkban megtalálja a választ.

Kezdő. Határozottan tehetségre valló dolgok ezek s néhányat, egy kis sifítással, már csak buzditás kedvéért is közölni fogunk és érdeklődéssel várjuk a folytatást. Nagyon örülnénk, ha tehetségének kibontakozását elősegíthetnők.

Cz D. A türelem — sikert terem. Ne tessék azt hinni, hogy az írói siker csakígy készen hull az ember ölébe. Ma már nem elég a pusztá tehetség, sok tanulás, jó megfigyelés, élettapasztalat szükséges ahhoz, hogy a tehetség kelőképpen érvényre jusson. Azok a neves írók, akik emílt, bár fiatalok még, de szintén keresztülmentek az önképzés, önbírálat nehéz iskoláján.

Kérdés. Kiadtuk szakmunkatársunknak, ó fog válaszolni.

Dallos. Bár más név alatt kopogtat, ráismerünk önben a javíthatatlan versfargóra. No, de nem haragszunk, mert néha mégis csak ki-kiesztergályoz egy-egy vidám strófiát. Most is találtunk egyet. Ime:

Mit bánom én: bármint mutat
Reumur és Czelzusz,
Mit, ha a szénből hiányzik
Tíz kiló vagy akár husz.
— Befűt nekem ugyancsak
A kaján sors — mindennap!...

Kellemes melegedést!

Vz. J. Kérdésére e számunkban a válasz s reméljük, elég kedvező.

Csernekhegy. Mindenkor a legnagyobb készséggel állunk rendelkezésükre. A kívánt cimeket összeállítjuk s egy-két nap múlva megküldjük. Bizalmukat köszönjük.